

Екологічні та медико-демографічні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС: динаміка, просторові відмінності, сучасні тенденції (на прикладі регіонів Українського Полісся)

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, м. Ніжин,
e-mail: Brnm@ukr.net; olia_bar@ukr.net

Анотація. На основі аналізу результатів загальнодозиметричної паспортизації населених пунктів охарактеризовано динаміку (2001-2011 рр.) вмісту та просторові відмінності поширення радіонуклідів у ґрунтах і харчових продуктах адміністративних районів Українського Полісся, які найбільше постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС, розкрито вплив радіоактивного забруднення території на перебіг екологічних і медико-демографічних процесів.

Ключові слова: радіоактивне забруднення, міграція радіонуклідів, депопуляція, захворюваність населення.

Вступ

Світовою спільнотою визнано, що аварія на ЧАЕС є найбільшою техногенною катастрофою сучасності. Її наслідки змусили світову громадськість замислитися над багатьма проблемами глобального характеру, зокрема над зміною світової енергетичної концепції, переглядом норм безпеки ядерної енергетики тощо. Техногенна аварія на АЕС "Фукусіма" (2011 р.) черговий раз довела, що ядерна енергетика залишається грізним джерелом забруднення довкілля, наслідки якого для людської спільноти є дуже небезпечними. Попри те, що після аварії на ЧАЕС пройшло майже 28 років, її наслідки до цього часу потребують прискіпливого аналізу як з боку науковців, так і управлінців. У межах нашої країни склалися свої особливості радіоактивного забруднення території, а зумовлені ними соціально-економічні та екологічні проблеми мають чітко виражені географічні аспекти.

Наслідки аварії на ЧАЕС є настільки складними та багатоаспектними, що їх вивченням займається широкий загал науковців: географів, екологів, економістів, соціологів тощо. Еколого-географічні, ландшафтознавчі та медико-географічні аспекти зазначеної проблематики розриті в наукових дослідженнях В. Барановського, Д. Гродзинського, Н. Гунько, В. Давидчука, В. Доліна, М. Петрова, Е. Соботовича, Л. Сорокіної, В. Шевченка.

Втім актуальність дослідження радіоактивного забруднення території залишається вагомим, оскільки з часом особливості поведінки радіонуклідів змінюються, трансформуються форми їх впливу на довкілля, населення, вони і дотепер є головним джерелом опромінення громадян. За останні роки вміст радіонуклідів у ґрунтах, сільськогосподарській продукції знизився. Це дало підстави державним органам переглянути перелік сільських поселень, які належать до різних зон радіоактивного забруднення, знизити обсяги фінансових ресурсів, які скеровуються на подолання наслідків аварії на ЧАЕС. Чи не передчасними є такі дії? Які просторово-часові особливості поширення радіонуклідів сформувалися в останні роки? Відповіді на ці запитання потребують ґрунтового наукового аналізу.

Головною **метою** даного дослідження є розкриття просторових особливостей радіоактивного забруднення території Українського Полісся внаслідок аварії на ЧАЕС та оцінка його впливу на перебіг екологічних та медико-демографічних процесів.

Матеріали і методи

Дослідженням були охоплені адміністративні райони шести областей північної частини України у межах Українського Полісся як такі, що зазнали найбільшого радіаційного забруднення у період техногенної катастрофи на ЧАЕС. Інформаційною базою дослідження стали результати загальнодозиметричної паспортизації населених пунктів України (1932 поселення), які зазнали радіоактивного забруднення після Чорнобильської аварії за 2001, 2006 та 2011 рр., дані державної служби статистики України, головних управлінь статистики у Волинській, Рівненській, Житомирській, Київській, Сумській та Чернігівській областях щодо динаміки, природного руху, структури, міграційної рухомості і захворюваності населення у розрізі адміністративних районів регіонів Українського Полісся за 1986-2012 рр. Використані теоретичні, загальнонаукові, економіко-статистичні та картографічні методи дослідження.

Результати і обговорення

Аварійними викидами ЧАЕС в Україні було радіоактивно забруднено 53454 км² території з 2293 населеними пунктами 74 адміністративних районів 12 регіонів України, у яких на початку 90-х років ХХ

ст. проживало майже 2,6 млн осіб (у т.ч. майже 700 тис. дітей). Через особливості перенесення повітряних мас у перші дні після аварії, найбільшого радіаційного забруднення зазнали північні адміністративні райони Київської, Житомирської, Рівненської, Чернігівської, Сумської та Волинської областей. Меншою мірою постраждали території Черкаського, Вінницького та Хмельницького регіонів. Більш розгорнуту картину відмінностей у рівні радіоактивного забруднення дає аналіз вмісту радіонуклідів у ґрунтах сільськогосподарських угідь, лісових масивів, а також кількості населених пунктів, які віднесені до різних зон радіологічного контролю. З урахуванням такого підходу найбільш забрудненими слід вважати Київську, Житомирську та Рівненську області. Наприклад із 86 населених пунктів, які були віднесені до зони безумовного відселення (2 зона), 63 поселення (73%) розміщуються у Житомирській області.

В останні роки практично в усіх адміністративних районах спостерігається зниження рівня радіаційного забруднення їх територій, про що засвідчують результати загальнодозиметричної паспортизації населених пунктів, яка проводиться практично щорічно, починаючи з 1990 р. Із 2217 населених пунктів, які охоплені паспортизацією, понад 1900 поселень презентують райони Українського Полісся. Узагальнені дані у розрізі регіонів Полісся, які представлені у табл. 1, свідчать про те, що за 2001-2011 рр. рівень забрудненості ґрунтів цезієм-137 зменшився в 1,5 рази, вміст цезію-137 у молоці скоротився 3,4 рази, а загальна паспортна доза опромінення зменшилася у 2,6 рази. При цьому слід зауважити, що при проведенні паспортизації в окремі часові інтервали обстежувалася неоднакова кількість поселень, зокрема не враховувалися показники тих населених пунктів, де вміст цезію-137 у молоці виявився меншим за мінімально детектовану активність (МДА). Це певною мірою впливає на загальну об'єктивність дослідження, водночас не ставить під сумнів загальний тренд тих змін, які мають місце в останні десятиліття у динаміці радіонуклідів у ґрунтах та продуктах харчування.

Таблиця 1.
Динаміка вмісту цезію-137 у ґрунтах і молоці та паспортної дози опромінення

Регіони України	Вміст цезію-137 у ґрунті, кБк м ⁻²		Вміст цезію-137 у молоці, Бкл-1		Паспортна доза опромінення, мЗврік-1	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Волинська	21,97	14,16	184,99	30,49	1,38	0,29
Житомирська	90,78	58,54	36,44	14,96	0,41	0,20
Київська	66,42	43,22	6,71	5,39	0,17	0,15
Рівненська	60,71	39,14	133,80	48,49	1,01	0,39
Сумська	79,54	51,30	23,34	4,13	0,27	0,11
Чернігівська	45,09	29,16	19,69	13,86	0,24	0,15
Пересічне значення для регіонів Полісся	60,75	39,25	67,50	19,55	0,58	0,22

Розраховано авторами за джерелами [1,2]

Паралельно із зниженням вмісту радіонуклідів у ґрунтах відбувається також зменшення їх присутності у харчових продуктах, зокрема у молоці та картоплі. Так, за результатами паспортизації 2011 р., частка населених пунктів, де вміст цезію та стронцію у молоці та картоплі є нижчим за МДА становить для регіонів Полісся 41,8, 49,4 та 70,0% відповідно (табл. 2).

Таблиця 2.
Кількість і частка населених пунктів, у яких питома активність цезію-137 у пробах молока та картоплі і стронцію-90 у молоці виявилася нижчою за МДА

	Вміст цезію-137 у молоці		Вміст цезію-137 у картоплі		Вміст стронцію-90 у молоці	
	Усього населених пунктів з вимірами, од.	Частка поселень з вимірами, меншими за МДА, %	Усього населених пунктів з вимірами, од.	Частка поселень з вимірами, меншими за МДА, %	Усього населених пунктів з вимірами, од.	Частка поселень з вимірами, меншими за МДА, %
Волинська	165	-	89	100	89	74
Житомирська	635	40	162	-	164	100
Київська	406	44	403	39	370	28
Рівненська	334	28	332	12	332	100
Сумська	10	60	10	20	10	-
Чернігівська	197	37	196	76	186	48
Пересічне значення для регіонів	1747	41,8	1192	49,4	1151	70,0

Складено авторами за джерелом [2, с. 13]

Вищим рівнем забруднення молока та картоплі цезієм-137 вирізняються населені пункти Рівненської та Сумської областей, молока стронцієм-90 – Київська та Чернігівська області. Наприклад у Рівненській області налічується лише 12% населених пунктів, де вміст цезієм-137 у картоплі є нижчим за МДА. Така ситуація пояснюється неоднаковим рівнем забрудненості ґрунтів радіонуклідами у регіонах Полісся. Тісна залежність між забрудненістю ґрунтів радіонуклідами та питомою вагою населених пунктів, де їх вміст у картоплі є меншим за МДА підтверджується величиною коефіцієнта кореляції, який складає -0,898.

Аналогічні тенденції щодо динаміки вмісту радіонуклідів цезію-137 у ґрунтах, молоці та картоплі простежується і на рівні адміністративних районів, проте з деякими варіаціями. Наприклад при загальному скороченні вмісту цезію-137 у молоці адміністративних одиниць Житомирської області на 144%, у Коростенському районі зниження становило 66%, у Малинському – близько 44%, у Народицькому – лише 41,7% (табл. 3).

Таблиця 3.

Вміст цезію-137 у ґрунтах, молоці та загальна доза опромінення в адміністративних районах Житомирської області

Регіони України	Вміст цезію-137 у ґрунті, кБк м ⁻²		Вміст цезію-137 у молоці, Бкл-1		Паспортна доза опромінення, мЗврік-1	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Вол.-Волинський	38,50	24,75	13,13	7,35	0,11	0,08
Ємільчинський	36,36	23,50	95,91	36,70	0,61	0,18
Коростенський	104,30	67,22	12,23	7,37	0,27	0,19
Лугинський	145,43	93,76	41,67	13,35	0,58	0,29
Малинський	48,21	31,10	4,59	3,19	0,13	0,10
Народицький	200,85	129,57	25,40	17,92	0,59	0,37
Нов.-Волинський	25,53	16,44	11,40	7,56	0,10	0,08
Овруцький	127,71	82,33	60,02	24,06	0,67	0,29
Олевський	90,16	58,15	63,64	17,18	0,60	0,27
Пересічне значення для районів	90,78	58,54	36,44	14,96	0,41	0,20

Розраховано авторами за джерелами [1,2]

Неоднорідна просторово-часова динаміка вмісту радіонуклідів насамперед у ґрунтах адміністративних районів Полісся визначається різними характеристиками самих ґрунтів і рівнем їх зволоження. Розмаїття природних характеристик забруднених територій стало важливим чинником, що зумовлює складну динамічну картину формування радіаційних наслідків аварії за рахунок трофічного шляху надходження радіонуклідів в організм людини. У період після аварії на ЧАЕС помітних змін зазнала структура опромінення населення. Якщо у перші місяці після аварії це було внутрішнє опромінення інгаляційного характеру, то тепер це внутрішнє опромінення від продуктів харчування. Досить високим до сьогодні залишається гамма-опромінення, частка якого в опроміненні населення становить майже 20%.

Аварія на ЧАЕС безперечно вплинула на перебіг соціально-економічних процесів у районах і населених пунктах, які зазнали радіоактивного забруднення. Індикаторами соціально-демографічних змін можуть слугувати показники щільності, динаміки чисельності населення, сальдо міграційної рухомості, депопуляція, зростання рівня захворюваності населення тощо.

На досить тісну залежність між показниками радіоактивного забруднення території цезієм-137 і щільністю населення вказує величина коефіцієнтів кореляції між ними у розрізі регіонів північної частини України. Для Житомирської області коефіцієнт кореляції становить 0,68, для Чернігівської – 0,64, для Рівненської – 0,63. Проглядається досить чітка залежність між кількістю населених пунктів, які зазнали радіоактивного забруднення у районі, його близькістю до тридцятикілометрової зони і темпами скорочення населення. Наприклад у Житомирській області упродовж 1989-2011рр. найбільшого скорочення зазнало населення Народицького (60,6%), Коростенського (42,9%) та Лугинського (37,6%) районів. Ці ж райони характеризуються і найбільшими темпами скорочення їх частки у населенні свого регіону. Коефіцієнт кореляційної залежності між темпами скорочення населення та часткою постраждалих від забруднення поселень для районів Житомирської області становить 0,586.

Найбільш показовим індикатором реакції населення на стан екологічної ситуації, у даному випадку на радіоактивне забруднення, є його міграційний відтік, який приводить до загального скорочення населення. За даними досліджень Н. Гунько, із прилеглих до Чорнобильської АЕС територій було переселено майже 165 тис. осіб [3, с. 21]. Значна частина населення виїхала із зазначених територій не лише під час організованого переселення, а пізніше, прийнявши таке рішення самостійно. Наразі у радіоактивно забруднених районах також спостерігається міграційний відтік населення. Так із трьох районів Волинської області, які вважаються радіоактивно забрудненими, два райони мали негативне

сальдо міграції і в 2011 р. Аналогічна ситуація має місце в Житомирській області. У семи із дев'яти радіоактивно забруднених територій кількість вибулого населення помітно перевищувала кількість прибулого. Дещо несподіваним виявилось високе позитивне сальдо міграції населення Народицького району, який упродовж багатьох років був лідером за темпами убутку населення та інших соціально-економічних проблем.

Не менш значним і соціально-значущим є вплив наслідків аварії на ЧАЕС на захворюваність населення, що проживає на радіоактивно забруднених територіях. Найбільш класичним прикладом є зростання захворюваності населення гіперплазією щитовидної залози, яка проявилася у перші роки після аварії. Наприклад рівень захворюваності щитовидної залози у дітей п'яти найбільш забруднених районів Чернігівської області майже у 10 разів перевищує пересічний для України показник (табл. 4). Крім цього, у зазначених районах мало місце зростання захворюваності населення на злякисні новоутворення, гіпертонію, цукровий діабет тощо.

Водночас проведений аналіз показав, що між показниками радіоактивного забруднення території та захворюваністю населення абсолютної залежності немає. На різновекторність цього процесу вказується у багатьох наукових дослідженнях, у т.ч. і авторів даної статті [4,5].

Таблиця 4.
Захворюваність дітей у контрольованих районах Чернігівської області за 1986-1998 рр.
(на 1000 дітей)

Райони	Захворюваність щитовидної залози першого та другого ступенів	Райони	Захворюваність щитовидної залози першого та другого ступенів
Козелецький	480,7	Чернігівський	352,9
Корюківський	466,4	По області	268,1
Ріпкинський	501,1	По Україні	46,6
Семенівський	562,5		

Складено авторами за дж. [5, с. 12]

Слід зауважити, що, по-перше, зазначені залежності мають значні географічні варіації, тобто по-різному можуть проявлятися в окремих адміністративних районах і регіонах, по-друге, вплив радіаційного забруднення на здоров'я населення найбільш чітко проявлявся у перші роки після аварії на ЧАЕС. У сучасних умовах ситуація є неоднорідною, про що свідчить аналіз динаміки показників захворюваності населення Житомирської області на окремі види хвороб упродовж 1990-2011 рр. За вказаний період пересічне для області значення показника захворюваності населення на злякисні новоутворення (кількість хворих з діагнозом, установленним вперше у житті) змінилося із 289,2 до 290,2 випадків на 100 тис. осіб. При цьому у 2006-2007 рр. ці показники були нижчими за багаторічні значення на 4-5%. Аналогічні тренди спостерігаються і в районах Чернігівської області. У 2011 рр. захворюваність населення на новоутворення у Ріпкинському та Корюківському районах Чернігівської області виявилася нижчою за доаварійний рівень (1985 р.). В інших районах цієї ж області показники захворюваності на новоутворення мають тенденцію до зростання. Свідченням відносно низької та, насамперед, "вибіркової" залежності між показниками забрудненості території та захворюваності населення є величини показників кореляції між ними. Кореляційна залежність між забрудненням сільськогосподарських угідь стронцієм-90 і захворюваністю населення на ендокринні хвороби становить 0,514, між забрудненням ґрунтів цезієм-137 та хворобами ендокринної системи – 0,779. Водночас дуже незначними є величини коефіцієнтів кореляції, які відображають залежність між забрудненістю ґрунтів стронцієм-90 та цезієм-137 і захворюваністю на новоутворення – 0,342 та 0,201 відповідно.

Неоднорідною є також динаміка смертності населення тих районів Полісся, які зазнали радіоактивного забруднення. Так у Народицькому, Лугинському, Коростенському, Овруцькому районах Житомирської області смертність населення від новоутворень упродовж 2001-2011 рр. зменшилася, тоді як у Малинському, Новоград-Волинському, навпаки, зросла (табл. 5). Більш одновекторною є динаміка показників смертності населення цих районів від хвороб органів травлення. За 2001-2011 рр. смертність населення радіоактивно забруднених територій Житомирської області від хвороб органів травлення зросла на 10%. Частково це може бути пов'язане із відносно високим вмістом радіонуклідів у ґрунтах районів цього регіону. Таке припущення підтверджуються і показниками кореляційної залежності. Наприклад коефіцієнт кореляції між вмістом цезію-137 і смертністю населення від хвороб органів травлення становить 0,797. Водночас охарактеризовані вище залежності не мають чіткого прояву в районах Рівненської області. Навпаки, у них найбільш тісну, значущу кореляційну залежність мають показники забрудненості ґрунтів, молока цезієм-137 і смертності населення від хвороб органів дихання ($r=0,688$ та $0,604$ відповідно).

Можна визначити кілька причин такої ситуації: по-перше, інколи важко довести, що захворюваність людини є наслідком радіоактивного забруднення території чи продуктів харчування, а не її природного старіння; по-друге, зростання захворюваності населення, зокрема у районах Чернігівської та Житомирської областей, значною мірою визначається високою часткою населення старших вікових

груп; по-третє, неможливо виокремити радіоактивну складову у більшості захворювань громадян, за винятком ліквідаторів аварії на ЧАЕС, осіб, які проживають у зоні забруднення тощо.

Таблиця 5.
Коефіцієнти смертності населення окремих районів Житомирської області за основними причинами, на 100 тис. осіб

Райони	Новоутворення		Хвороби системи кровообігу		Хвороби органів травлення	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Володарсько-Волинський	201,1	185,0	1788,4	1297,5	58,2	53,2
Ємільчинський	218,7	207,6	2213,8	1430,8	147,4	19,9
Коростенський	290,9	146,2	2518,2	1713,2	69,7	104,5
Лугинський	203,0	188,6	2005,0	1463,1	104,0	40,0
Малинський	207,0	229,9	1832,0	1569,6	50,8	75,0
Народицький	175,9	155,2	2361,1	1293,6	111,1	196,6
Нов.-Волинський	161,8	196,1	1976,6	1039,6	40,9	92,8
Овруцький	173,2	162,5	2039,2	1378,4	49,7	93,8
Олевський	169,2	128,5	1793,9	1163,4	36,9	59,5
Пересічне значення для районів	200,1	177,7	2058,7	1372,1	74,3	81,7
Пересічне значення для області	195,6	185	1196,1	1103,4	64,8	48,5

Складено авторами за даними державної служби статистики України

Брак фінансових ресурсів у державі, зниження рівня забрудненості території радіонуклідами дали підстави державним органам переглянути список поселень, які відносяться до різних зон радіоактивного забруднення, згорнути програму переселення громадян тощо. Щодо останньої, то зазначена програма не фінансується з 2007 р., а з 2009 р. державною службою статистики не ведеться відповідна статистична звітність [6, с. 28]. Не можна стверджувати, що такі рішення є безпідставними, водночас проблема боротьби із наслідками аварії на ЧАЕС ще потребує відповідної державної підтримки.

Висновки

Проведений аналіз дає підстави сформулювати такі висновки.

1. Географічні особливості первинного радіоактивного забруднення території визначаються специфікою переносу повітряних мас у перші дні після аварії на ЧАЕС. Найвищим рівнем забрудненості території виділяються адміністративні райони Київської, Житомирської, Рівненської та Чернігівської областей.

2. У постчорнобильський період у результаті водного та повітряного перенесення радіонуклідів, завдяки геохімічним і біохімічним процесам відбувається явище їх вторинного перерозподілу.

3. В останні роки у радіаційному забрудненні регіонів Полісся спостерігається зменшення вмісту радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90 у ґрунтах і харчових продуктах. Аналіз результатів дозиметричної паспортизації населених пунктів дозволяє стверджувати, що упродовж 2001-2011 рр. вміст цезію-137 у ґрунтах районів Українського Полісся скоротився в 1,5 рази, у молоці – в 3,4 рази, а загальна паспортна доза опромінення населення знизилася у 2,6 рази. Частка населених пунктів, у яких вміст цезію-137 у молоці та картоплі є нижчим за МДА, є досить високою і становить відповідно 41,8 та 49,4%.

4. Радіоактивне забруднення території негативно вплинуло на перебіг демографічних і міграційних процесів, на медико-екологічну ситуацію у тих районах, які найбільше постраждали від аварії на ЧАЕС. Утім вплив радіоактивного забруднення території на захворюваність населення має значні географічні варіації та різновекторний характер прояву. Доведеним є факт негативного впливу радіації на захворюваність населення на гіперплазію щитовидної залози. Щодо інших видів захворюваності населення, у т.ч. і на новоутворення, то тут залежність є менш вираженою, свідченням чого є і величини коефіцієнтів кореляції. При цьому у різних районах навіть однієї області вплив показників забрудненості ґрунтів радіонуклідами на захворюваність населення проявляється по-своєму.

5. Формування післяаварійних доз опромінення населення України, рівень захворюваності громадян визначаються не тільки безпосередньо масштабами та особливостями викидів, але й комплексом діючих на момент аварії та після аварії на ЧАЕС природних і соціальних чинників.

Безперечно, за час, який минув після аварії на ЧАЕС зроблено чимало щодо вивчення наслідків радіаційного забруднення території. Але наукові дослідження з даної проблематики, особливо у контексті трансформації форм і видів впливу радіонуклідів на стан здоров'я населення, не втрачають своєї актуальності. Важливим завданням є також пошук ефективних механізмів захисту людей від впливу радіації, поліпшення соціального захисту населення, яке постраждало від аварії на ЧАЕС.

Література

1. Загальнодозиметрична паспортизація населених пунктів України, які зазнали радіоактивного забруднення після Чорнобильської аварії: узагальнені дані за 2001-2004 рр. – Збірка 10. – НЦРМ АМН України, 2005. – 62 с.
2. Загальнодозиметрична паспортизація та результати ЛВЛ-моніторингу в населених пунктах України, які зазнали радіоактивного забруднення після Чорнобильської катастрофи: дані за 2011 р. – Збірка 14. – ДУ “ННЦРМ НАМН України”, 2012. – 101 с.
3. Гунько Н. Соціально-демографічний профіль найбільш радіоактивно забруднених внаслідок чорнобильської катастрофи територій Українського Полісся / Н. Гунько, Н. Дубова, М. Омелянець, Н. Коротова // Географія. Економіка. Екологія. Туризм: регіональні студії. – Збірн. наук. праць / За ред. І.В. Смаля. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. – Вип. 5. – С. 21-25.
4. Барановский Н.А. Медико-географические аспекты влияния аварии на ЧАЭС на состояние здоровья населения Черниговской области Украины / Н.А. Барановский, О.В. Барановская // Проблемы экологического образования в постчорнобильский период: Матер. Междун. науч.-практ. конф. (г. Мозырь, 6-8 октября 2000 г.). – Мозырь, РИФ “Белый ветер”, 2000. – С. 10-13.
5. Барановський М.О. Соціально-економічні та екологічні наслідки аварії на ЧАЕС / М.О. Барановський, О.В. Барановська // Географія. Економіка. Екологія. Туризм: регіональні студії: Зб. наук. праць [за ред. І.В. Смаля]. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., – 2011. – Вип. 5. – С. 6-13.
6. Гунько Н.В. Вплив Чорнобильської катастрофи на міграційну активність жителів Українського Полісся та суміжних територій // Сучасні екологічні проблеми Українського Полісся і суміжних територій (до 25-річчя аварії на ЧАЕС). – Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (26-28 квітня 2011 р.). – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. – С. 27-29.

Аннотация. Н.А. Барановский, О.В. Барановская **Экологические и медико-демографические последствия аварии на Чернобыльской АЭС: динамика, территориальные различия, современные тенденции (на примере регионов Украинского Полесья).** На основе анализа результатов общедозиметрической паспортизации населенных пунктов охарактеризовано динамику (2001-2011 гг.) содержания и пространственные отличия распространения радионуклидов в почвах и пищевых продуктах административных районов Украинского Полесья, которые наиболее пострадали от аварии на Чернобыльской АЭС, раскрыто влияние радиационного загрязнения территории на ход экологических и медико-географических процессов.

Ключевые слова: радиоактивное загрязнение, миграция радионуклидов, депопуляция, заболеваемость населения.

Abstract. M.O. Baranovsky, O.V. Baranovska **Ecological and Medicodemographic Consequences of Disaster on Chornobyl Nuclear Power Plant: Dynamics, Spatial Differences, Modern Tendencies (on the Example of Ukrainian Polissia regions).** Based on the analysis of results of general dosimetric certification of settlements, the dynamic (2001-2011 years) content and spatial differences in distribution of radionuclides in soils and foods of Ukrainian Polissia administrative districts most affected by the Chernobyl accident are described, the impact of radioactive contamination of territories on the course of ecological and medicodemographic processes is revealed.

Keywords: radioactive contamination, radionuclides migration, depopulation, morbidity of population.

Поступила в редакцию 31.01.2014 г.